

PSST... MATURA

PYTANIE JAWNE 19 · MATURA USTNA 2027–2028

BALLADY I ROMANSE · KONTEKST: HAMLET WILLIAMA SZEKSPIRA

MĘDRCZE, SCHOWAJ SZKIEŁKO

Pytanie jawne 19: „Świat ducha a świat rozumu. Omów zagadnienie na podstawie *Romantyczności* Adama Mickiewicza. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst”. Odpowiedz samodzielnie, a potem rozwiń odpowiedź.

TEZA W JEDNYM ZDANIU

Karusia rozmawia z Jasieńkiem, zmarłym dwa lata wcześniej, i zachowuje się tak, jakby był tuż obok. Ludzie nie widzą chłopaka, lecz widzą jej cierpienie. Dziewczyna naprzemiennie płacze, śmieje się i próbuje uchwycić ukochanego.

GOTOWE ZDANIA NA EGZAMIN

NA POCZĄTEK

„Romantyczność” przeciwstawia świat uczuć i wiary światu rozumu i opowiada się za „prawdami żywymi”, których nie zobaczy „szkiełko i oko”.

NA ZAKOŃCZENIE, PO KONTEKŚCIE

Mickiewicz i Hamlet przypominają, że są rzeczy, o których „nie śniło się filozofom” — rozum nie wyczerpuje całej prawdy o świecie.

PLAN ODPOWIEDZI KROK PO KROKU

1. Opisz scenę: Co widzą zgromadzeni ludzie, a co przeżywa Karusia?
2. Porównaj trzy reakcje: Jak na zachowanie dziewczyny odpowiadają lud, starzec i narrator?
3. Wyjaśnij symbole sporu: Co w balladzie oznaczają „szkiełko i oko”, a co „czucie i wiara”?
4. Odczytaj finał: Dlaczego „Miej serce i patrzaj w serce!” jest ważniejsze niż proste stwierdzenie „duch istnieje”?
5. Pokaż znaczenie formy: Jak ballada łączy zwykłe miasteczko z niezwykłością?
6. Dodaj kontekst „Hamleta”: Co łączy oba utwory, a co różni reakcję Hamleta od stanowiska narratora Mickiewicza?

Chcesz mieć to pytanie z głowy? W książce „Psst... matura” masz wszystkie 76 pytań: tezę, gotowe zdania, plan, pułapki i trening — a w tomie 2 wzorcowe wypowiedzi. Zajrzyj: niekazmuliczyc.pl/psst/

SPRAWDŹ SIĘ

Odpowiedz najpierw sam(a) — kierunek odpowiedzi zakryj kartką.

1. Opisz scenę — Co widzą zgromadzeni ludzie, a co przeżywa Karusia?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Karusia rozmawia z Jasieńkiem, zmarłym dwa lata wcześniej, i zachowuje się tak, jakby był tuż obok. Ludzie nie widzą chłopaka, lecz widzą jej cierpienie. Dziewczyna naprzemiennie płacze, śmieje się i próbuje uchwycić ukochanego.

2. Porównaj trzy reakcje — Jak na zachowanie dziewczyny odpowiadają lud, starzec i narrator?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Lud chce modlić się za duszę Jasieńka. Starzec ufa wyłącznie temu, co potrafi dostrzec okiem i „szkiełkiem”; odrzuca opowieść Karusi. Narrator wierzy dziewczynie, płacze i wybiera „czucie i wiarę”.

3. Wyjaśnij symbole sporu — Co w balladzie oznaczają „szkiełko i oko”, a co „czucie i wiara”?

KIERUNEK ODPOWIEDZI „Szkiełko i oko” oznaczają poznanie oparte na obserwacji i dowodach. „Czucie i wiara” wskazują na intuicję, uczucia oraz dopuszczenie rzeczywistości duchowej. Narrator uważa, że sam rozum nie wyczerpuje ludzkiego doświadczenia.

4. Odczytaj finał — Dlaczego „Miej serce i patrzaj w serce!” jest ważniejsze niż proste stwierdzenie „duch istnieje”?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Wzywa do empatii i uznania przeżyć Karusi. Ballada nie dowodzi naukowo istnienia zjawy; zestawia różne sposoby rozumienia świata i pokazuje granice chłodnej obserwacji, szczególnie wobec osoby w żałobie.

5. Pokaż znaczenie formy — Jak ballada łączy zwykłe miasteczko z niezwykłością?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Akcja dzieje się w codziennej przestrzeni, lecz Karusia mówi do zmarłego ukochanego. Ludowość, tajemnica i dialogi pozwalają zestawić zwykłe życie z możliwą obecnością ducha.

6. Dodaj kontekst „Hamleta” — Co łączy oba utwory, a co różni reakcję Hamleta od stanowiska narratora Mickiewicza?

KIERUNEK ODPOWIEDZI W obu pojawia się duch zmarłej bliskiej osoby. Hamlet słyszy oskarżenie ducha ojca, lecz obawia się, że zjawa może go zwodzić. Organizuje przedstawienie, by obserwować reakcję Klaudiusza. U Mickiewicza ważniejszy staje się spór o granice obserwacji i współczucie dla Karusi.